

Kärnkraftsprövningsutredningens delbetänkande Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter

Svemin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Svemin representerar cirka 70 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik som vi benämner det svenska gruvklustret. Medlemsföretagen finns i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

Bakgrund

Regeringen har remitterat Kärnkraftsprövningsutredningens delbetänkande Ny kärnkraft i Sverige (SOU 2025:7). Utredningens förslag syftar till att underlätta för utbyggnaden av nya kärnkraftsreaktorer i Sverige och innehåller två delar. Dels en effektiviserad tillståndsprövning av kärnkraftsreaktorer med kortare provningstider som mål, dels en översyn av avgifter för Strålsäkerhetsmyndighetens provning av säkerhet- och strålskyddsfrågor. Utredningen föreslår bland annat att regeringen i ett tidigt skede av miljötillståndsprövningsprocessen genom ett principbeslut ska ta ställning till om en kärnkraftsanläggning är förenlig med samhällets helhetsintressen.

Svemin välkomnar regeringens arbete att på bred front underlätta för ny kärnkraft i Sverige. Efterfrågan på el ökar nu till följd av industrins klimatomställning vilket kräver att elproduktion och nödvändig energinfrastruktur kommer att behöva byggas ut i takt med den ökande efterfrågan. Utbyggnad av all fossilfri elproduktion inklusive kärnkraft kommer att behövas. Statens roll i kärnkraftens utbyggnad är central. Dels kring finansiering och riskdelning, dels gällande kontroll av tillståndsgivning och licensförfaranden. Regelverken kring denna typ av byggnation på svensk mark är i dagsläget komplicerade och har aldrig prövats enligt de lagar som tillkommit från 1990-talet och framåt. I slutändan är staten den aktör som behöver balansera det samhälleliga intresset av ökad elproduktion i förhållande till andra överväganden. Av dessa anledningar instämmer Svemin i utredningens avsikter om att ny kärnkraft behöver ett förenklat provningssystem. Detta samtidigt som regeringens politik om att återigen möjliggöra prospektering och utvinning av uran i Sverige kan verkställas. Det är mot denna bakgrund Svemins remissvar ska läsas.

Svemins huvudsakliga synpunkter

- Svemin tillstyrker utredningens förslag i sin helhet förutom en viktig detalj i förslaget på lag om principbeslut för vissa verksamheter. Lagen bör justeras så att den inte omfattar provning av utvinningsverksamheter för uran. I synnerhet om förbudet mot uranutvinning upphävs i enlighet med regeringens förslag i promemorian "Att åter möjliggöra utvinning av uran" (KN2024/O2540). Svemin anser att utvinning av uran bör tillståndsprövas på samma sätt som utvinning av andra koncessionsmineral.

Förenklat prövningssystem för ny kärnkraft och ett förändrat avgiftsuttag

Svemin delar utredningens beskrivning av att ny kärnkraft har behov av ett förenklat prövningssystem samt att dagens prövningssystem inte är anpassat för prövning av nya reaktorer av olika slag och storlek. Prövningen är otydlig och överlappande och det politiska ställningstagandet kommer för sent i processen. Det finns därför behov av ökad förutsägbarhet för sökanden med tydliga förväntningar och tydlig ansvarsfördelning mellan olika aktörer. Svemin välkomnar förslagen om att avgifterna ska anpassas till Strålsäkerhetsmyndighetens prövnings- och granskningsinsats, vilket innebär att avgifterna ska bli väsentligt lägre än i befintligt system. Bland annat föreslår utredningen ett differentierat avgiftsuttag beroende på reaktorns storlek med syftet prövningsavgifterna ska vara mer rättvisa och ändamålsenliga.

Ny lag om principbeslut och påverkan på tillståndsprövning för uranutvinning

Utredningen föreslår en ny lag om principbeslut som syftar till att regeringen i ett tidigt skede ska ta ställning till om en kärnkraftsanläggning är förenlig med samhällets helhetsintressen. Ett principbeslut innebär att anläggningen ges företräde framför andra eventuella konkurrerande intressen enligt miljöbalken om hur en viss specifik plats ska användas. Principbeslutet innebär att hänsyn har tagits till Sveriges säkerhet och att det inte heller föreligger några uppenbara hinder enligt KTL och Strålskyddslagen. Fortsatt kommer kommunfullmäktiges tillstyrkan att krävas. Svemin vill i denna del särskilt uppmärksamma regeringens arbete för att ta bort förbudet mot att utvinna uran. En promemoria (Ds KN2024/O2540) med förslag om att ta bort förbudet mot utvinning av uran, samt återinföra uran som koncessionsmineral i mineralagen, har varit på remiss och regeringen har aviserat om en lagrådsremiss under 2025. Svemin ser mycket positivt på att åter möjliggöra utvinning av uran då detta skulle öka Sveriges attraktivitet som prospekteringsland samt öka investeringsviljan i svensk gruvsektor. Då uran ofta förekommer tillsammans med andra metaller/mineral möjliggör förslaget att naturresurser kan användas mer effektivt eftersom uran då tillåts utvinnas som en biprodukt till utvinning av andra metaller/mineral. Om uran kan tas tillvara som en produkt i stället för att hanteras som ett avfall kan det förbättra de ekonomiska förutsättningarna för vissa gruvprojekt. Det är inte heller konsekvent att ha ett förbud mot utvinning av uran samtidigt som kärnkraft utgör en viktig energikälla i Sverige, nu och i framtiden.

Urangruvor skulle, med nuvarande lagstiftning, vara undantagna från förslaget på lag om principbesluts tillämpningsområde, se 2 kap. 3 §. Men tas 9 kap. 6 i § miljöbalken bort kommer urangruvor omfattas av lagen, se 1 kap. 2 § lagen om principbeslut. Möjlighet finns för regeringen att föreskrifter om undantag från kravet på principbeslut, se 1 kap. 2–3 §§ lagen om principbeslut. Svemin anser att tillståndsprövning av urangruvor behöver undantas från kravet på principbeslut. Det finns en relativt välfungerande process med bearbetningskoncession som har anpassats till just prövning av gruvverksamheter. Svemin ser ingen anledning att ersätta denna prövningsprocess med en prövning enligt lagen om principbeslut, vilket framstår som en prövningsprocess som primärt är anpassad för kärnkraft. Svemin anser att uranutvinning, oavsett storlek på verksamheten, bör tillståndsprövas på samma sätt som utvinning av övriga koncessionsmineral. Frågor om strålning bör hanteras av Strålsäkerhetsmyndigheten.

Stockholm, [datum som ovan]

Maria Sunér

Joakim Aspeheim

VD Svemin

Ansvarig Energi, Klimat och Transport, Svemin